

Bogens sidste og mere underholdende kapitel af J. MacClancy om „biologiske baskere, sociologisk talt“ undersøger undersøgelser af biologisk (knogler, blod, fysiognomi) og lingvistisk art, som over et lille århundrede er blevet gjort i baskiske bestræbelser på at „bevise“, at baskere udgør en særlig og mere oprindelig „race“ forskellig fra de øvrige europæiske folk. Ingen af de mange studier har dog kunnet opklare mysteriet om, hvordan det er gået til, at baskisk er det eneste talte ikke-indoeuropæiske sprog i Europa og at Baskerlandets befolkning opviser en usædvanligt høj procentdel af rhesus-negative. Det har dog ikke hindret et par generationer af stivnakkede nationalister i at argumentere biologisk for en baskisk etnicitet, som alt andet lige mest er et socialt fænomen, siger forfatteren. Hermed ender han argumentationen dér, hvor Chapmans indledningskapitel ikke ville hen: nemlig i en erkendelse af, at den folkelige sammenknytning af biologi og etnicitet ikke nødvendigvis modificeres, fordi der går viden-skab i sagen. Den indsigt, MacClancy udleder af de biologiske studier af baskerne, er den, at de mestendels blot har medført en højnelse af graden af „kvalificeret uvidenhed“.

Hanne Veber
Center for Udviklingsforskning
København

SARA DICKEY: *Cinema and the Urban Poor in South India*. Cambridge Studies in Social & Cultural Anthropology 92. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1993. 214 sider, ill. ISBN 0-521-44084-X hardback, pris £30.00.

„I byen Madurai er der film overalt“ begynder Sara Dickey sin bog om dette fascinerende emne. Der er film på gadernes kæmpemæssige og farvestrålende plakattavler, og billeder af berømte filmstjerner er malet på rickshaws samt på de fleste butiksfacader. De unge klæder sig og tager frisurer efter idolerne; mindre børn bytter filmstjernekort, efterligner stjernernes disco-dans eller slås ligesom filmenes helte. Fanklubmedlemmer mødes på gadehjørnet for højroset at prale med en berømt stjernes sidste præstation, og de sange, som konstant strømmer ud fra forvrængende højtalere til bryllupper, pubertetsriter og tempel-

festivaler, stammer faktisk fra de nyeste tamil-ske film.

Indien producerer flere film end noget andet land, og blandt de tre største centre for filmproduktion i Indien er den sydlige industri i Madras den største, hvad angår kapitalinvestering, bruttoindkomst samt antallet af produktionsbeskæftigede. Ca. 1/4 af Indiens biografer ligger i delstaten Tamil Nadu, og over 85% af Sara Dickey's informanter går i biografen 3-4 gange om måneden. Delstatens fem sidste førsteministre/statsledere har enten været filmstjerner eller -skabere. Alene omfanget af al denne aktivitet vedrørende film mere end antyder at film har en helt afgørende betydning for sydindiske tamilers liv.

Imidlertid er dette ikke en bog, som (udelukkende) præsterer den mere gængse antropologiske analyse af films betydning som masse- og populærkultur. Dickey interesserer sig først og fremmest for selve seerne, og for hvordan de, som laver film, reelt forhandler med publikum om disses indhold og mening. Selvom dette antageligvis sker for at få folk til at gå i biografen, repræsenterer filmene således begges værdier og indflydelse. Og dette viser sig at have en del at gøre med den sociale, kulturelle og økonomiske underordnede, og meget usikre, position, som „de fattige i byerne“ (en kategori med stor intern variation) befinder sig i. Klasseforskel – Dickey lægger ud med en diskussion af dette (næsten glemte) begrebs betydning for både skabelsen og modtagelsen af film – er centralt for forståelsen af forholdet mellem producenter og forbrugere.

Det er således ikke tilstrækkeligt med den mere klassiske kritik af massekultur som instrument for kapitalismens hegemoni og som skaber af falske behov og begær, dvs. af virkelighedsflugt. En sådan analyseramme kan ikke sige noget om, hvordan film og filmskabere skaber flugt. Fra hvad og til hvad tilbydes der flugt? Ser publikum sig selv som flugtsøgende og i så tilfælde hvordan? (s.14).

Ved en gennemgang af tidligere antropologiske undersøgelser af forholdet mellem massemedier og populærkultur, viser det sig, at meget få har beskæftiget sig med den del af publikums erfaring, som består i selve nydelsen; m.a.o. identificering af betydningen og konstruktionen af størrelserne „nydelse“ og „flugt“ i film. Dickey demonstrerer, at film er dybt forbundet med nogle af de forhold, der har betydning for publikums liv, og langt fra at være adskilt for disse liv faktisk udøver ind-

flydelse på hverdagsvalg og -adfærd. Én af Dickey's hovedpointer er, at film langt tydeligere anvendes som et middel til at styrke og befæste overklassen med end til at undertrykke den underordnede klasse.

I løbet af bogen sættes film og filmproduktion ind i en diskussion af magt, kaste, religion, ægteskab, og ikke mindst den for Tamil Nadu helt centrale sammenkædning af sprog og politik. Dickey foretager også en filmhistorisk gennemgang af tamilske film og deres forskellige genrer, som inkluderer sociale, historiske og mytologiske film, samt kategorierne romance, mistanke, komedie. Sange, dans, latter, helte og heltinder er altid vigtige; scener med slåskampe er en hyppig og særskilt ingrediens. En analyse af melodramatisk konfliktløsning i tamilske film fremstår som særlig fascinerende.

Med en så fængslende empiri ville det måske nok have været interessant med en mere dybtgående, teorikritisk diskussion, f.eks. af E. Valentine Daniels (1984) forståelse af omskifteligheden og transformationskapaciteten i den tamilske begrebs- og tankeverdens „flydende indhegninger“. Dette især i lyset af Dickey's mange interviews om films effekt på folk. En informant forklarer hende for eksempel: „Gode familier ser ikke dårlige film. 90 % ser film og bliver bedre mennesker af det. 10% ser dem og bliver værre. Hvis en god person ser en dårlig film, bliver de ikke værre af det“ (s.140, min oversættelse).

Men bortset fra, at Dickey kun fik lov at lave 14 formelle interviews med de særdeles vanskeligt tilgængelige instruktører og producenter i Madras' filmindustri, er emnet film let at diskutere med tamilerne, farverigt at skrive om og virker spontant tiltrækkende på den antropologiske nysgerrighed. Bogen er desuden let at læse og af høj underholdningsværdi. Frem med natlampen!

Ann-Belinda Steen
Det Danske Center for Menneskerettigheder
København

TIMOTHY EARLE (ed.): *Chieftoms: Power, Economy, and Ideology*. School of American Research Advanced Seminar Series. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1993. 341 sider. ISBN 0-521-44896-4 paperback, pris £16.95.

Det er de store linier, det handler om i denne samling af artikler om en samfundstype, høvdingedømmet, som ellers for længst syntes at være gået af mode i antropologien – dels fordi begrebet viste sig for bredt og for upræcist, og dels fordi der næppe (længere) findes ret mange af slagsen i det 20. århundredes verdener. Det er da også fortrinsvis arkæologer, som er på banen her; de nyder det privilegium, at de som forskere udi fortid er afskærne fra at konferere deres tolkninger af data med levende informanternes talte ord. Arkæologer kan tale om samfund og strukturer i meget brede og lange strøg på en måde, som det ikke har været antropologer beskåret, efter at begrebet *evolution* holdt op med at figurere på deres analytiske dagsorden.

Artiklerne bestræber sig på at indkredse historiske modeller for samfundsmæssig ændring, nærmere bestemt sådanne som vedrører udviklingen af politisk centralisering i samfund, hvis befolkninger tælles i tusinder, altså samfund af den evolutionære „mellemtipe“, som ligger „over“ de spredte jæger-samleres niveau, men som ikke er så omfattende m.h.t. størrelse og kompleksitet, at de nærmer sig det vi kalder „stater“. Inden for dette ganske brede spektrum søger de ti forfattere, som har bidraget, hver især at identificere nogle strukturelle dynamikker, som under bestemte forhold kan give anledning til opkomsten af koncentration og centralisering af magt og økonomisk kontrol. Empirisk spænder artiklerne over den nordiske bronze- og jernalder, forhistorisk Sydengland, Middelhavslandene og Nordafrikas tuareger og Marquesas-øerne til det førkoloniale Mississippi samt Mellem- og Sydamerika. Bogen er resultat af et „advanced seminar“ ved School of American Research i 1988; men modsat vanlige seminarpublikationer er her ikke tale om spredt fægtning i forhold til emnet, men om en høj grad af fælles forholdet sig til de samme spørgsmål, herunder hvilken betydning prestigevarer, langdistancehandel, arten af økonomisk organisering, adgang til og kontrol med ressourcer i hvert enkelt tilfælde kan have haft for oprettelsen af centraliseret magt. Her er ikke tale om en fælles bestræbelse på at identificere sådanne dynamiske processer og strukturelle mekanismer, som under givne betingelser muliggør samfundsmæssige ændringer med magtopbygning blandt nogle få. Forfatterne synes overvejende at være inspireret af den historiske antropologis verdenssystemteore-